

Informatīvais ziņojums (starpposma ziņojums) par Zivju resursu mākslīgās atražošanas valsts programmas pamatnostādņu 2011.–2016.gadam īstenošanas gaitu 2011.–2013.gadā

1. Vispārīga informācija

Informatīvais ziņojums (starpposma ziņojums) par Zivju resursu mākslīgās atražošanas valsts programmas pamatnostādņu 2011.–2016.gadam (turpmāk – pamatnostādnes) īstenošanas gaitu 2011.–2013.gadā sagatavots saskaņā ar Ministru kabineta 2010. gada 30.decembra rīkojuma Nr.764 „Par Zivju resursu mākslīgās atražošanas valsts programmas pamatnostādņēm 2011.–2016.gadam” 4.1.apakšpunktu, kas nosaka, ka līdz 2014.gada 1.jūnijam zemkopības ministram noteiktā kārtībā Ministru kabinetā ir iesniedzams informatīvais ziņojums (starpposma ziņojums) par pamatnostādņu īstenošanas gaitu 2011.–2013.gadā un Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra rīkojuma Nr.31 „Par Zivju resursu mākslīgās atražošanas rīcības plānu 2011.–2013.gadam” (turpmāk – plāns) 3.punktu, kas nosaka, ka līdz 2014.gada 1.jūnijam zemkopības ministram noteiktā kārtībā Ministru kabinetā ir iesniedzams informatīvais ziņojums par plāna izpildi.

Pamatnostādnes un plāns tika izstrādāts atbilstoši Zvejniecības likuma 21.panta otrajā daļā noteiktajam, ievērojot Ministru kabineta 2009.gada 13.oktobra noteikumos Nr.1178 „Attīstības plānošanas un ietekmes izvērtēšanas noteikumi” ietvertās prasības, kā arī novērtējot iepriekšējā zivju resursu atražošanas plānošanas dokumentā plānoto pasākumu īstenošanā gūtos rezultātus.

Par pamatnostādņu un plāna īstenošanu atbildīga ir Zemkopības ministrija (turpmāk – ZM), savukārt atbilstoši Zvejniecības likuma 21.panta otrajā daļā ietvertajam deleģējumam zivju resursu pavairošanu Daugavā, tās baseina ūdenstilpēs un pēc valsts pasūtījuma arī citos ūdeņos nodrošina „Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta „BIOR”” (turpmāk – institūts BIOR) zivju audzētavas.

Pamatnostādņu un plāna mērķis – zinātniski pamatota vērtīgo zivju resursu ilgtspējības un daudzveidības nodrošināšana publiski izmantojamajos ūdeņos, lai mazinātu antropogēnās ietekmes radītos zaudējumus un sekmētu ilgtspējīgas zvejas un makšķerēšanas attīstības iespējas Latvijā.

Pamatnostādņēs un plānā ir paredzēts, ka izvirzītā mērķa sasniegšanai 2011.–2013.gadā tiks īstenoti attiecīgi politikas rīcības virzieni un sasniegti konkrēti darbības rezultāti (skat.1.tab.).

1.tabula. Zivju resursu mākslīgās atražošanas politikas rīcības virzieni un to īstenošanas rezultāti 2011.–2013.gadā

Nr.p.k.	Rīcības virziens	Politikas rezultāts
1.	Gaujas, Ventas un mazo upju baseinu ceļotājzivju dabisko resursu papildināšana.	Tiks papildināti Gaujas, Ventas un mazo upju baseinu zivju resursi, ielaižot 5,76 milj. gab. zivju kāpuru, mazuļu un smoltu gadā.
2.	Publisko ūdenstilpju ihtiofaunas struktūras pilnveidošana un resursu papildināšana.	Tiks pilnveidota publisko ūdenstilpju ihtiofaunas struktūra un palielināta iekšējo ūdeņu zivsaimnieciskā produktivitāte, katru gadu ielaižot 10–46 milj. gab. (vidēji 28 milj. gab.) zivju kāpuru un mazuļu.
3.	Daugavas baseina zivju resursu pavairošana to zaudējumu kompensācijai;	Tiks nodrošināta Daugavas baseina zivju resursu pavairošana, kompensējot HES kaskādes darbības izraisītos zaudējumus un papildinot zivju krājumus par 6,37 milj. gab. kāpuru, mazuļu un smoltu gadā.
4.	Zivju resursu mākslīgās atražošanas zinātniskā novērtējuma nodrošināšana.	Atbilstoši pieejamajam finansējumam tiks nodrošināts zivju resursu atražošanas efektivitātes zinātniskais novērtējums.

2. Pamatnostādņu īstenošana un plāna izpilde 2011.–2013.gadā

2011.–2013.gadā par pamatnostādņu un plāna īstenošanu atbildīga bija ZM, kas sadarbībā ar institūtu BIOR nodrošināja 1., 3. un 4. rīcības virziena izpildi, savukārt pamatnostādņu un plāna 2. rīcības virziena pasākumu īstenošanu ZM nodrošināja ar Zivju fonda finansējuma atbalsta pieejamību projektu īstenošanai zivju resursu papildināšanai publiskajās ūdenstilpēs un ūdenstilpēs, kurās zvejas tiesības pieder valstij, kā arī citās ūdenstilpēs, kas ir valsts vai pašvaldību īpašumā un ir publiski pieejamas zivju resursu izmantotājiem.

2.1. Gaujas, Ventas un mazo upju baseinu ceļotājzivju dabisko resursu papildināšana

Pamatnostādņu un plāna 1.rīcības virzienā 2011.–2013.gadā ik gadu tika plānots papildināt Gaujas, Ventas un mazo upju baseinu zivju resursus ar 5,76 milj.gab. zivju kāpuru, mazuļu un smoltu gadā.

Institūts BIOR 2011.–2013.gadā kopumā šī rīcības virziena izpildei ir papildinājis zivju resursus Latvijas ūdenstilpēs ar 20 759 198 zivju kāpuriem, mazuļiem un smoltiem (2. tab.).

2.tabula. Zivju resursu papildināšana Gaujas, Ventas un mazo upju baseinos 2011.–2013.gadā

Zivju suga	Attīstības stadija*/ vecums**	Izlaisto zivju skaits (gab.)				Vidējā izpilde (%) no plānotā
		Gada plāns	Izpilde 2011.gadā	Izpilde 2012.gadā	Izpilde 2013.gadā	
Ceļotājsīga	mazulis 0+	20 000	20 500	9 100	16 423	77
Ezersīga	mazulis 1	50 000	50 000	20 730	0	47
Lasis, taimiņš	mazulis 0+, 1	330 000	457 735	232 611	354 132	105
Lasis, taimiņš	smolts	250 000	244 597	225 732	251 528	96
Līdaka	kāpurs	500 000	0	0	460 000	31
Līdaka	mazulis 1	30 000	0	6 720	0	8
Nēģis	kāpurs	3 500 000	4 439 000	4 946 400	5 845 000	145
Vēdzele	mazulis 1	30 000	67 130	0	30 000	108
Vēdzele	kāpurs	500 000	100 000	1 200 000	500 000	120
Zandarts	mazulis 1	500 000	250 500	354 500	345 360	63
Strauta forele	mazulis 0+	50 000	96 500	135 600	59 400	194
KOPĀ		5 760 000	5 725 962	7 171 393	7 861 843	120

Skaidrojumi:

* Zivju attīstības stadijas:

- 1) kāpurs – zivs pēc izšķilšanās no ikra līdz pilnīgai pārejai uz aktīvu ārējo barošanos;
- 2) zivju mazulis – zivs pēc kāpura stadijas līdz dzimuma nobriedumam;
- 3) smolts – laša vai taimiņa mazulis, kas viena vai divu gadu vecumā ir fizioloģiski un morfoloģiski piemēroties migrācijai uz jūru un dzīvei sāļā ūdenī.

** Zivju mazuļu un smoltu vecuma apzīmējumi:

- 1) 0+ – vienvasaras mazulis, pirmajā augšanas sezonā līdz 31.decembrim;
- 2) 1 – mazulis vai smolts viengadnieks, no 1.janvāra līdz 31.maijam, attiecīgi apmēram viena gada vecumā pēc izšķilšanās.

Lielāko daļu no plānotā zivju daudzuma šī rīcības virziena izpildei audzēja un dabiskajās ūdenstilpēs izlaida institūta BIOR zivju audzētavas, taču līdakas kāpurus un mazuļus, kā arī zandarta mazuļus institūts BIOR konkursa kārtībā iepirka no privātajām zivju audzētavām. Diemžēl plāna īstenošanas periodā katru gadu iepirkuma konkursi noritēja ne visai sekmīgi, jo piedāvājumi vai nu finansiāli pārsniedza institūtam BIOR iepirkumam pieejamo apjomu vai arī uzņēmumi, kas uzvarēja konkursā, neizpildīja savas līgumsaistības pilnā apmērā. Līdz ar to plānotais līdakas kāpuru, zandarta un līdakas mazuļu skaits konkrētajos gados netika izlaists, bet tika pārcelts uz nākošo gadu. Arī paredzētais laša un taimiņa smoltu daudzums netika izlaists pilnā apmērā, taču lielākā daudzumā tika izlaisti vienvasaras un vienu gadu veci mazuļi, kuri izlaišanas vai nākamajā gadā pēc izlaišanas sasniegs smolta stadiju. Līdz ar to uzskatāms, ka kopējais 2011.–2013.gadā plānotais izlaisto zivju skaits Gaujas, Ventas un mazo upju baseinos ir izpildīts.

1.rīcības virziena rezultatīvo rādītāju izpildes nodrošināšanai nepieciešamais finansējums tika plānots Ls 380 000 gadā, kas bija paredzēts kā daļa no budžeta apakšprogrammas 25.01.00., „Zivju izmantošanas regulēšana, atražošana un izpēte” līdzekļiem. 2011., 2012. un 2013.gadā valsts budžetā ieplānotās finansējuma iespējas pamatnostādņu un plāna 1.rīcības virziena ZMZino_150514_ZRMARP_2011_2013; Informatīvais ziņojums (starpposma ziņojums) par Zivju resursu mākslīgās atražošanas valsts programmas pamatnostādņu īstenošanas gaitu 2011.–2013.gadā”

īstenošanai bija pieejamas tikai Ls 349 631 apjomā, tāpēc rezultatīvo rādītāju optimāla izpilde bija ierobežota un tika nodrošināta atbilstoši pieejamajam valsts budžeta finansējumam.

2.2. Publisko ūdenstilpju ihtiofaunas struktūras pilnveidošana un resursu papildināšana

Pamatnostādņu un plāna 2.rīcības virziena ietvaros ar Zivju fonda atbalstu tika paredzēts papildināt zivju resursus publiskajās ūdenstilpēs un ūdenstilpēs, kurās zvejas tiesības pieder valstij, kā arī citās ūdenstilpēs, kas ir valsts vai pašvaldību īpašumā un ir publiski pieejamas zivju resursu izmantotājiem. Publisko ūdenstilpju ihtiofaunas struktūras pilnveidošanai un iekšējo ūdeņu zivsaimnieciskās produktivitātes palielināšanai katru gadu tika plānots ielaist ap 10–46 milj.gab. zivju kāpurus un mazuļus.

Īstenojot 2.rīcības virzienu 2011.–2013.gadā publiskajos ūdeņos tika ielaistas alatas, plauži, līdakas, zandarti, ālanti un platspīļu vēži, kā arī citu sugu zivis (skat. 3.tab.).

3.tabula. Publisko ūdenstilpju ihtiofaunas papildināšana 2011.–2013.gadā

Zivju suga	Attīstības stadija*	Izlaisto zivju skaits (gab.)		
		Izpilde 2011.gadā	Izpilde 2012.gadā	Izpilde 2013.gadā
Alata	mazulis	10 000		
Ālants	mazulis		700	10 000
Līdaka	mazulis	153 220	69 250	130 757
Līdaka	kāpurs	1 100 000	1 205 000	500 000
Platspīļu vēzis	mazulis	2 014	6 000	1 500
Plaudis	mazulis	5 000		
Strauta forele	mazulis			2 500
Taimiņš	mazulis		25 000	25 000
Vēdzele	mazulis		24 000	
Zandarts	mazulis	166 374	191 248	148 140
KOPĀ		1 466 608	1 521 198	817 897

Skaidrojumi:

* Zivju attīstības stadijas:

- 1) kāpurs – zivs pēc izšķilšanās no ikra līdz pilnīgai pārejai uz aktīvu ārējo barošanos;
- 2) zivju mazulis – zivs pēc kāpura stadijas līdz dzimuma nobriedumam.

Pasākumus īstenoja projektu pieteicēji – valsts iestādes, pašvaldības vai citas atvasinātas publiskas personas, kā arī biedrības un ūdenstilpju nomnieki, ja tiem bija noslēgta attiecīga vienošanās ar pašvaldību. Šajā gadījumā zivju kāpuru un mazuļu audzēšanu nodrošināja privātās zivju audzētavas vai atsevišķos gadījumos arī institūta BIOR zivju audzētavas.

2. rīcības virziena realizācijai sākotnēji plānā tika paredzēti lielāki kāpuru ielaidumi (ap 10–20 milj./gadā), taču Zivju fonda projektu pieteikumos vairāk

ZMZino_150514_ZRMARP_2011_2013; Informatīvais ziņojums (starpposma ziņojums) par Zivju resursu mākslīgās atražošanas valsts programmas pamatnostādņu īstenošanas gaitu 2011.–2013.gadā”

tika pieprasīti zivju mazuļi, kas ūdenstilpju ekoloģiskās ietilpības dēļ jāizlaiž mazākā skaitā, tāpēc skaitliskā ziņā, lai arī vērojamas novirzes no plānotā, kopumā šajā rīcības virzienā plānotie uzdevumi un mērķi ir sasniegti atbilstoši pieejamajam finansējumam.

Pamatnostādnēs un plānā 2.rīcības virzienā ietvertο rezultatīvo rādītāju izpildes nodrošināšanai 2011., 2012. un 2013.gadā bija pieejams finansējums Ls 75 000 apmērā, kas bija daļa no budžeta apakšprogrammas 25.02.00. „Zivju fonds” līdzekļiem. Sākot ar 2013.gadu optimālai 2.rīcības virziena rādītāju izpildei gadskārtējā valsts budžeta veidošanas procesā ZM ierosināja palielināt valsts budžeta dotāciju par vēl Ls 75 000, kas bija saistīts ar to, ka jau no 2012.gada rezultatīvie rādītāji un to sasniegšanai nepieciešamais finansējums pamatnostādnēs un plānā bija paredzēts divas reizes lielāks. Diemžēl šī plāna realizācijas laikā valsts budžeta dotācija apakšprogrammai 25.02.00. „Zivju fonds” netika palielināta, tādējādi 2.rīcības virziena rezultatīvo rādītāju izpilde 2011.–2013.gadā tiešā mērā bija atkarīga no pieejamā valsts budžeta finansējuma.

2.3. Daugavas baseina zivju resursu pavairošana to zaudējumu kompensācijai

Pamatnostādņu un plāna 3.rīcības virziena ietvaros tika paredzēta Daugavas HES kaskādes darbības dēļ zivju resursiem radīto zaudējumu kompensācija, ik gadu šīs upes baseina publiskajās ūdenstilpēs ielaižot 6,37 milj.gab. ceļotājzivju un citu saimnieciski nozīmīgo zivju sugu kāpurus, mazuļus un smoltus.

Institūts BIOR 2011.–2013.gadā kopumā papildināja zivju resursus Daugavas baseinā ielaižot 26 124 669 kāpurus, mazuļus un smoltus (4. tab.). Tā kā Daugavas bioloģiskā ietilpība antropogēnās ietekmes rezultātā ir samazinājusies, daļa zivju tika izlaistas arī Lielupes baseina ūdenstilpēs.

4.tabula. Zivju resursu papildināšana Daugavas baseinā 2011. –2013.gadā

Zivju suga	Attīstības stadija*/ vecums**	Izlaisto zivju skaits (gab.)				Videjā izpilde (%) no plānotā
		Gada plāns	Izpilde 2011.gadā	Izpilde 2012.gadā	Izpilde 2013.gadā	
Lasis, taimiņš	smolts	600 000	386 190	848 129	646 200	104
Lasis, taimiņš	mazuļis 0+, 1	70 000	269 100	16 150	148 170	206
Zandarts, vimba, sāga, līdaka	mazuļis 0+	700 000	807 300	707 180	839 150	112
Līdaka	kāpurs	500 000	56 000	501 000	49 000	40
Nēģis	kāpurs	4 500 000	7 051 000	7 829 000	5 971 000	154
KOPĀ		6 370 000	8 569 590	9 901 459	7 653 620	138

Skaidrojumi:

* Zivju attīstības stadijas:

1) kāpurs – zivs pēc izšķilšanās no ikra līdz pilnīgai pārejai uz aktīvu ārējo barošanos;

ZMZino_150514_ZRMARP_2011_2013; Informatīvais ziņojums (starpposma ziņojums) par Zivju resursu mākslīgās atražošanas valsts programmas pamatnostādņu īstenošanas gaitu 2011.–2013.gadā”

- 2) zivju mazulis – zivs pēc kāpura stadijas līdz dzimuma nobriedumam;
- 3) smolts – laša vai taimiņa mazulis, kas viena vai divu gadu vecumā ir fizioloģiski un morfoloģiski piemērojis migrācijai uz jūru un dzīvei sāļā ūdenī.

**** Zivju mazuļu un smoltu vecuma apzīmējumi:**

- 1) 0+ – vienvasaras mazulis, pirmajā augšanas sezonā līdz 31.decembrim;
- 2) 1 – mazulis vai smolts viengadnieks, no 1.janvāra līdz 31.maijam, attiecīgi apmēram viena gada vecumā pēc izšķilšanās.

Par 3.rīcības virzienā ietvertu uzdevumu īstenošanu atbildīgs bija institūts BIOR, bet atsevišķu zivju sugu (līdaka, zandarts) atražošanā konkursa kārtībā tika piesaistītas privātās zivju audzētavas.

Realizējot 3.rīcības virzienu 2011.gadā netika izlaists nepieciešamais laša un taimiņa smoltu daudzums, kas bija saistīts ar 2010.gada karsto vasaru, kad notika masveida laša un taimiņa mazuļu bojāeja. Taču nākamajā gadā tika izlaisti papildus gan taimiņa gan laša smolti, līdz ar to kopējais visā periodā paredzētais smoltu daudzums tika pilnībā izlaists. Plānotais līdaka kāpuru apjoms atsevišķos gados netika nodrošināts, jo bija nesekmīgi iepirkuma konkursa rezultāti no privātajiem zivju audzētājiem. Taču kopumā 2011.–2013.gadā dažādu sugu plānotais zivju skaits Daugavas baseinā tika izlaists.

3.rīcības virziena rezultatīvo rādītāju izpildes nodrošināšanai nepieciešamais finansējums tika nodrošināts no AS „Latvenergo” zivju resursiem nodarīto zaudējumu ikgadējas kompensācijas (Ls 607 000 apmērā), kura noteikta saskaņā ar Ministru kabineta 2001.gada 8.maija noteikumiem Nr.188 „Saimnieciskās darbības rezultātā zivju resursiem nodarītā zaudējuma noteikšanas un kompensācijas kārtība”, kā arī pamatojoties uz atbilstošu Valsts vides dienesta pieņemto lēmumu.

2.4. Zivju resursu mākslīgās atražošanas zinātniskā novērtējuma nodrošināšana

Pamatnostādnēs un plānā ietvertais 4. rīcības virziens 2011.–2013.gadā paredzēja zivju mākslīgās atražošanas, mazuļu audzēšanas un izlaišanas darbu pastāvīgu zinātnisku pārraudzību. Tika plānots izstrādāt zivju mazuļu bioloģiskās kvalitātes normatīvus un fizioloģiskos rādītājus, kā arī nodrošināt zivju mazuļu ielaišanas dabiskajās ūdenstilpēs efektivitātes izpēti, ikgadēju zivju mazuļu izlaišanas plānu pamatojuma izstrādi zivju resursu atražošanai un privāto zivju audzētāju iesaistīšanu un darbības koordinēšanu zivju resursu atražošanā.

4.rīcības virziena īstenošanai un rezultatīvo rādītāju izpildei 2011.–2013.gadā bija nepieciešams ikgadējs papildu finansējums Ls 30 000 apmērā no valsts budžeta apakšprogrammas 25.01.00.„Zivju izmantošanas regulēšana, atražošana un izpēte”. 2011., 2012. un 2013.gadā gadskārtējā valsts budžeta veidošanas procesā valsts budžeta palielinājums minētajai apakšprogrammai netika piešķirts un līdz ar to atražošanas zinātniskā novērtējuma nodrošināšana

2011.–2013.gadā notika tikai nelielos apjomos institūtam BIOR citām pētījumu tēmām pieejamo līdzekļu ietvaros.

Tā piemēram, zivju mazuļu ielaišanas dabiskajās ūdenstilpēs efektivitātes novērtējums (mazuļu iezīmēšana, kontrolzveja, resursu stāvokļa novērtēšana) notika iezīmējot ar *T-bar* piekarzīmītēm lašus un taimiņus. Taču jāatzīmē, ka 2011. un 2012. gadā no zvejas vai maksšķerēšanas netika atgriezta neviena zīmīte, bet 2013. gadā bija atgriezta viena *Carlin* zīmīte, ar kuru zivis iezīmētas 2008 gadā. Iezīmēšanas metode ar *T-bar* piekarzīmītēm tika izvēlēta kā lētākā, taču efektivitāte tai ir ļoti zema.

Zivju bioloģiskās kvalitātes nodrošināšanai un uzlabošanai tika veikts vaislinieku kvalitātes novērtējums un regulāra zivju mazuļu kvalitātes kontrole visā to audzēšanas procesā institūta BIOR zivju audzētavās. Tika veikti arī dažādi pētījumi zivju mazuļu kvalitātes uzlabošanai: tika izstrādātas probiotiķu, prebiotiķu ieteicamās devas, lai ierobežotu slimību izplatību audzētavās, kā arī efektīvākas un Latvijas apstākļiem piemērotas medikamentu devas un aplikācijas veidi.

2012. un 2013. gada pavasarī tika veikts arī plašs pētījums pat taimiņu smoltifikāciju. Tika apkopots pētnieciskais materiāls, kā arī veiktas hormonālās analīzes un vielu maiņas svārstības pavasara periodā, nosakot sāļu maiņu. Plānots, ka materiāla analīze un datu apstrāde turpināsies arī turpmākajos gados.

3. Turpmākā rīcība politikas īstenošanā

Atbilstoši pamatnostādņu 9.punktā noteiktajam, institūts BIOR sagatavoja pārskatu par pamatnostādņēs noteikto uzdevumu īstenošanu 2011.–2013.gadā un sniedza arī priekšlikumus pamatnostādņu īstenošanai un plāna sagatavošanai 2014.–2016.gadam. Institūta BIOR sagatavoto pārskatu un priekšlikumus, nākamā perioda plānam 2013.gada 3.oktobrī izvērtēja ZM Zivsaimniecības konsultatīvā padome. Papildus tam, 2013.gada 2.oktobrī ZM organizēja sanākumi, lai apkopotu valsts un pašvaldību iestāžu, maksšķerēnieku, vides aizsardzības un privāto zivju audzētāju nevalstisko organizāciju ierosinājumus zivju resursu atražošanas politikas īstenošanai turpmākajā politikas plānošanas periodā, bet 2013.gada 11.novembrī institūts BIOR sadarbībā ar ZM rīkoja sanākumi ar privāto zivju audzētāju nevalstiskajām organizācijām un to pārstāvjiem, lai diskutētu par privāto zivju audzētāju aktīvāku iesaisti zivju resursu atražošanā. Izteiktie ierosinājumi un saņemtie priekšlikumi tika izvērtēti un izmantoti plāna projekta izstrādei 2014.–2016.gadam, kas attiecīgi 2013.gada 7.novembrī tika ievietots ZM mājaslapā www.zm.gov.lv publiskai apspriešanai.

2014.gada 20.janvārī ar Ministru kabineta rīkojumu Nr. 26 „Par Zivju resursu mākslīgās atražošanas rīcības plānu 2014.–2016.gadam” tika pieņemts

Īstermiņa politikas plānošanas dokuments, lai otrajā – noslēguma posmā īstenotu pamatnostādņēs ietvertos mērķus un uzdevumus.

Zemkopības ministrs

J.Dūklavs

2014.05.14. 14:47

2379

I.Miķelsone

67027525, Inese.Mikelsone@zm.gov.lv